

ज्योतिर्मय

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

❑ पुणे ❑ वर्ष २३ ❑ अंक १२० वा ❑ भारतीय सौर दिनांक ३० ज्येष्ठ शके १९४८, शनिवार दि.२० जून २०२६ ❑ पाने ४ ❑ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

कायदेशीर हक्क: गरज की केवळ चैन?

— प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय ✍ साहित्य

कायदेशीर हक्कांचा वापर केवळ गरजेपुरताच मर्यादित असावा. हक्क हे संरक्षणासाठी (गरजेसाठी) असतात, चैनीसाठी नाही. अतिरेकी वापरामुळे सामाजिक समतोल आणि इतरांच्या हक्कांवर गदा येतो,असा निर्वाळा सर्वोच्च न्यायालयाने भलीमोठी पोटागी मागणाऱ्या महिलेला महिला न्यायाधीशांनीच फटकारले. न्यायालयाच्या आवारात अनेकदा पोटागीशी संबंधित खटले येत असतात, पण नुकत्याच समोर आलेल्या एका प्रकरणाने सर्वांचेच लक्ष वेधून घेतले आहे. एका घटस्फोटित महिलेने आपल्या पतीकडे दरमहा तब्बल ६,१६,३०० रुपये पोटागी म्हणून मागितली. ही प्रचंड मोठी रक्कम ऐकून स्वतः महिला न्यायाधीशही थक झाल्या!

एका महिलेने पोटागी पोटी ६,१६,३०० रुपये मागितले महिलेने मागितलेली रक्कम ऐकल्यानंतर न्यायाधीशांनी आश्चर्य व्यक्त करत विचारले की, “एका एकट्या महिलेला स्वतःचा उदरनिर्वाह करण्यासाठी दरमहा एवढा मोठा खर्च कसा काय असू शकतो?” त्यावर महिलेच्या वकिलाने न्यायालयात दिलेले उत्तर ऐकून संपूर्ण कोर्टालाच धक्का बसला. वकिलाने सांगितले की, “माझी अशील ब्रॅंडेड कपडे घालते, तिला महागड्या वस्तूंची आवड आहे आणि ती नेहमी व्हीआयपी रेस्टॉरंट्समध्येच जेवायला जाते..लग्नारी लाईफस्टाईल सांभाळण्यासाठी तिला एवढ्या पैशांची गरज आहे, असा युक्तिवाद वकिलाने केला.पुरुषांच्या तुलनेत महिलांना ज्यादा अधिकारी मिळाले असले तरी काही प्रकरणात महिला कायद्याचा दुरुपयोग करतात,हेच या निकालावरून दिसून येतो कायद्याचा गैरवापर आणि हक्कांची चैन या दोन्ही परस्परविरोधी संकल्पना आहेत. जेव्हा मूलभूत अधिकारांचा उपयोग समाजहित, न्याय आणि संरक्षणासाठी होतो, तेव्हा ती हक्कांची चैन न राहता लोकशाहीचे बळ बनते. मात्र, जेव्हा याच तरतुदींचा वापर सूड उगवण्यासाठी, ब्लॅकमेलिंग किंवा स्वतःचे उखळ पांढरे करण्यासाठी होतो , तेव्हा तो कायद्याचा गैरवापर ठरतो.

कायदेशीर हक्क हे प्रामुख्याने मानवी सन्मान, स्वातंत्र्य आणि सुरक्षिततेचे रक्षण करण्यासाठी गरजेसाठी असतात. तथापि, लोकशाहीत हे हक्क व्यक्तिस्वातंत्र्याचा भाग असल्याने चैनीसाठी (आरामदायी जीवनशैलीसाठी) वापरण्यासही संविधानात्मक मान्यता असते; मात्र त्यांचा वापर इतरांच्या हक्कांवर गदा आणणार नाही याची काळजी घेणे आवश्यक आहे.

जगण्याचा अधिकार, अन्न, वस्त्र, निवारा, अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य आणि शिक्षणाचा अधिकार या मानवाच्या मूलभूत गरजा आहेत. या हक्कांचा वापर मानवी सन्मानासाठी अत्यंत आवश्यक मानला जातो.

चैनीसाठीचे हक्क (ऐच्छिक व व्यक्तिगत): खाजगी मालमत्तेचा अधिकार आणि मुक्त व्यापाराचा अधिकार हे देखील कायदेशीर हक्क आहेत. कायदेशीर चौकटीत राहून स्वतःच्या मेहनतीने कमावलेल्या पैशातून चैन करणे, आलिशान वस्तू खरेदी करणे किंवा व्यवसाय वाढवणे यावर कायदा बंधने घालत नाही

घटनेने दिलेले अधिकार अमर्याद नसतात. चैनीचा हक्क बजावताना सार्वजनिक सुव्यवस्था, पर्यावरण किंवा इतरांच्या स्वातंत्र्याला बाधा पोहोचल्यास, कायदेशीर हक्क मर्यादित होतात.

नैतिकता आणि सामाजिक जबाबदारी: कायदेशीर हक्क चैनीसाठी वापरण्यास मुभा असली, तरी समाजातील दुर्बल घटकांप्रती नैतिक जबाबदारी म्हणून आपल्या अतिरिक्त संपत्तीचा किंवा अधिकारांचा वापर समाजकल्याणासाठी व्हावा, अशी अपेक्षा कायद्याच्या मार्गदर्शक तत्वांमध्ये केली जाते.

ज्योतिर्मय ✍ साहित्य

छत्रपती संभाजीनगर – शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय (घाटी) येथील प्रादेशिक रक्तपेढीने राष्ट्रीय स्तरावर उल्लेखनीय यश संपादन केले. राष्ट्रीय रक्तसंक्रमण परिषद (एनबीटीसी) आयोजित राष्ट्रीय रक्तसंक्रमण सेवा स्वयंसेवी संस्था परिषदेत (एनएल एनजीओ सीओबीटीएस) शासकीय रक्तपेढ्यांमध्ये गौरव प्राप्त केला आहे. १६ जून रोजी अहमदाबाद येथे आयोजित या परिषदेमध्ये वर्ष २००५ मधील कार्यक्षमतेच्या आधारे हा मानाचा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

हा बहुमान रक्तसंक्रमण सेवांमधील उत्कृष्ट कार्य, गुणवत्तापूर्ण सेवा, स्वेच्छा रक्तदान चळवळीचा प्रसार तसेच गरजू रुग्णांना सुरक्षित व अखंड रक्तपुरवठा सुनिश्चित करण्यासाठी करण्यात आलेल्या प्रयत्नांची राष्ट्रीय स्तरावर झालेली दखल आहे. आपत्कालीन उपचार, अपघातग्रस्त रुग्ण, मोठ्या शस्त्रक्रिया, प्रसूतीविषयक उपचार, कर्करोग उपचार तसेच विविध रक्तविकारांनी ग्रस्त रुग्णांसाठी आवश्यक रक्त व रक्तघटक उपलब्ध करून देण्यात या रक्तपेढीने महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे.

समाजाप्रती दिलेल्या उल्लेखनीय सेवेसाठी छत्रपती संभाजीनगरचे जिल्हाधिकारी व जिल्हादंडाधिकारी दिलीप स्वामी यांच्या हस्ते रक्तपेढीला प्रशस्तीपत्र प्रदान करण्यात आले. २६ जानेवारी २०२६ रोजी घाटी प्रशासनासोर्फेही रक्तपेढीचा विशेष गौरव करण्यात आला. मूल्यांकन कालावधीत प्रादेशिक रक्तपेढीने एकूण

१५ हजार ३२ रक्तपिशव्यांचे संकलन केले, २२४ स्वेच्छा रक्तदान शिबिरांचे यशस्वी आयोजन केले आणि २३ हजार ४४७ रक्त व रक्तघटकांचे वितरण केले. विविध शैक्षणिक संस्था, औद्योगिक आस्थापना, सामाजिक संस्था, शासकीय यंत्रणा आणि स्वयंसेवी रक्तदाता संघटनांच्या सहकार्याने व्यापक जनजागृती मोहिमा राबविण्यात आल्या. या प्रयत्नांमुळे हजारो नागरिकांनी स्वेच्छेने रक्तदान करून अनेक रुग्णांना जीवनदान देण्यास हातभार लावला. मागील वर्षी जिल्हास्तरीय एड्स नियंत्रण कार्यक्रमातील उल्लेखनीय योगदानाबद्दल महाराष्ट्र राज्य एड्स नियंत्रण संस्था (एमएसएसीएस), मुंबई यांनीही प्रादेशिक रक्तपेढीचा गौरव केला होता. रक्तदाता निवड, रक्तसंकलन, रक्तघटक निर्मिती,

संसर्गजन्य रोगांची तपासणी, साठवणूक आणि वितरण यामध्ये राष्ट्रीय मार्गदर्शक तत्वांचे काटेकोर पालन करून रक्तपेढीने गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे सर्वोच्च निकष कायम राखले आहेत. अत्याधुनिक प्रयोगशाळा सुविधा आणि प्रगत तपासणी प्रणालीमुळे प्रत्येक रक्तपिशवीची सुरक्षितता, परिणामकारकता आणि संपूर्ण मागोवा सुनिश्चित केला जातो.

प्रादेशिक रक्तपेढीने दुर्मिळ रक्तगटांच्या रुग्णांनाही यशस्वीरित्या सेवा पुरविली आहे. मागील वर्षात बॉम्बे रक्तगटाच्या तीन रुग्णांना तसेच आरएच निगेटिव्ह रक्तगटाच्या अनेक रुग्णांना आवश्यक रक्त उपलब्ध करून देण्यात आले. याशिवाय ऑटोइम्यून हिमोलिटिक ॲनिमियाचे ग्रस्त असलेल्या तीन थॅलेसेमिया रुग्णांना

सबग्रुप मॅच केलेले रक्त पुरवून त्यांच्या उपचार व्यवस्थापनात मोलाची मदत करण्यात आली. हे यश शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालयाचे अधिष्ठाता डॉ. शिवाजी सुक्रे यांच्या भक्कम पाठबळामुळे तसेच उपअधिष्ठाता तथा विकृतीशास्त्र विभागप्रमुख डॉ. भरत सोनवणे यांच्या दूरदृष्टीपूर्ण संकल्पनेमुळे शक्य झाले आहे. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली रक्तपेढीच्या पायाभूत सुविधा आणि तांत्रिक प्रणालींचे आधुनिकीकरण करण्यात आले. रक्तसंक्रमण प्रतिक्रिया टाळण्यासाठी अधिक अचूक सुसंगतता तपासणी करणारी जेल कार्ड प्रणाली, थॅलेसेमिया व बालरुग्णांसाठी आवश्यक रक्तघटक तयार करण्यासाठी स्टोराइल कनेक्टिंग डिव्हाइस तसेच अत्यंत सुरक्षित रक्तपुरवठ्यासाठी (एनएएटी) तपासणी सुरू करण्यासाठी

आवश्यक पूर्वतयारी पूर्ण करण्यात आली आहे.

या राष्ट्रीय यशामागे डॉ. वैशाली नागोसे (प्रभारी रक्तपेढी २०२४-२५) यांच्या नेतृत्वाखाली डॉ. अश्विनी तांगडे, डॉ. विजया वाणे, डॉ. अंजली कुलकर्णी आणि डॉ. प्रमोद सरवडे या रक्तसंक्रमण अधिकाऱ्यांसह प्रयोगशाळा कर्मचारी, परिचारिका, समुपदेशक, सहाय्यक कर्मचारी, पॅथॉलॉजी विभाग, रुग्णालय प्रशासन आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे हजारो स्वेच्छा रक्तदात्यांचे अथक परिश्रम आहेत. रक्ताच्या निःस्वार्थ योगदानामुळे दरवर्षी असंख्य रुग्णांचे प्राण वाचविणे शक्य होत आहे. हा राष्ट्रीय सन्मान शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय, छत्रपती संभाजीनगर यांच्या उत्कृष्ट आरोग्यसेवा, सामाजिक बांधिलकी आणि गुणवत्तापूर्ण रक्तसंक्रमण सेवांप्रती असलेल्या वचनबद्धतेची साक्ष देणारा आहे. हा सन्मान रक्त संक्रमण अधिकारी डॉ. आदित्य साळुंके यांनी स्वीकारला.

या अभिमानास्पद यशाचा आनंद साजरा करत असतानाच प्रादेशिक रक्तपेढी स्वेच्छा रक्तदान चळवळ अधिक व्यापक करण्यासाठी, रक्तघटक उपचार सेवांचा विस्तार करण्यासाठी, आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करण्यासाठी आणि रक्तसंक्रमण सेवांमधील गुणवत्ता मानके अधिक उंचावण्यासाठी कटिबद्ध आहे. राष्ट्रीय स्तरावरील हा प्रथम क्रमांक संस्थेच्या कार्याचा गौरव असून भविष्यातही गरजू रुग्णांना सुरक्षित, पुरेशा आणि गुणवत्तापूर्ण रक्तसंक्रमण सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या ध्येयाला नवी प्रेरणा देणारा ठरला आहे.

ज्ञानार्जनाचे माध्यम म्हणजे ‘‘पुस्तक’’

ज्योतिर्मय ✍ साहित्य

“डी. डी. सह्याद्री“ या मराठी वाहिनीवर “वाचू आनंदे“ हा साहित्य प्रेमींचा मराठमोळा अगदी साहित्य वंदनीय कार्यक्रम दाखविला जातो. या कार्यक्रमात मोठ-मोठ्या लेखकांनी, कवींनी लिहिलेल्या त्यांच्या साहित्यांचे वाचन व कथन केले जाते. त्या वाचनातून स्वानुभव सांगितले जातात. कथा, कादंबऱ्या, कविता आपल्या आयुष्यात मिळणाऱ्या अनुभवांने व पुस्तक वाचनाने आपण प्रगल्भ बनतो. कारण, पुस्तकाचे, वाचनाचे अनुभव हे आयुष्यभरासाठी आपल्या सोबत असतात. निरंतर वाचनामुळे आपण स्व-अस्तित्वाला गवसणी घालतो. स्व अस्तित्त्व जाणतो.

निरंतर वाचनामुळे वाचनाची ती प्रगल्भता अधिकाधिक व्यापक बनते. अक्खे ग्रंथालय आपल्यासाठी सदैव खुले असते. आपल्यासमोर तऱ्हेतऱ्हेच्या कथा, कादंबऱ्या, कविता, चारोळ्या, ओळी, लेख अजून बरेच कांही मराठी साहित्यात उपलब्ध आहे. साहित्य जगतातील साहित्यिकांनी आपणा सर्वांसाठी तो खजिना व्यापक स्वरूपात उपलब्ध करून ठेवला आहे. “वाचू आनंदे“ या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून असंख्य साहित्य प्रेमी, वाचक, लेखक, कवि, कादंबरीकार, कथाकार हे साहित्यातले, वाचनातले आयुष्यात घेतलेले अनुभव, स्वानुभव कथित

करीत असतात.

वाचकांना सांगत असतात. खरंच, वाचनातील अनुभव म्हणजे “आनंदच आनंद“. म्हणून प्रत्येकाने वाचनाची आवड जोपसावी. आणि आयुष्य पुस्तकमय व वाचनमय करावे. मराठी साहित्यामध्ये खूप सुंदर अशी पुस्तक शृंखला आहे. ज्यामध्ये मधुरता,

रसाळता शब्दा शब्दात आढळते.

आपल्या मराठी साहित्याचा साहित्य वारसाच इतका प्रचंड आहे की, माणूस त्या साहित्यात स्वतःला वाहून वा झोकून देईल. त्या प्रगल्भतेतूनच खरा आणि सच्चा निष्ठावान वाचक वाचताना व त्या आठवणी सांगताना, कथन करताना जो आनंद मिळतो तो

आनंद उच्च कोटीचा असतो.

खरंच, महाराष्ट्राला अतिशय दिगज असे प्रतिभावान दर्जी लोक लाभले. ज्यांनी महाराष्ट्राचे नाव अख्या जगतावर सुवर्णाक्षरात कोरून ठेवले.

त्यांच्या लेखन शैलीमुळे, कलेमुळे आज महाराष्ट्राला एक वेगळीच ओळख मिळाली आहे. वाचू आनंदे या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून कथा, लेख, स्तंभलेख, अग्रलेख, कविता, कादंबऱ्या यांचे वाचन करून ते वाचकांपर्यंत (प्रत्येकापर्यंत) अगदी सहजरीत्या पोहोचविले जाते आहे. खरंच, माणूस शिक्षणाने जेवढा हुशार, तल्लख, बुद्धिमान बनतो. तेवढा इतर

त्यात भर म्हणजे आपण आपल्या बुद्धीने त्या पुस्तकाच्या स्वतःला अर्पणही केले पाहिजे. यामुळे यशस्वी यशाची दिव्य प्रकाश वाट दिसते. पुस्तकांमुळेच जगण्याचे, शिकण्याचे तंत्र मिळते. पुस्तके म्हणजे ज्ञानार्जनाचे एकमेव माध्यम होय.

वाचनाची आवड स्वतः ला जडविण्यासाठी, वाचनाची आवड लावण्यासाठी कुठल्याही प्रकारची कसरत करावी लागत नाही. एकदा पुस्तक हाती घेतले की मग आपोआप वाचनाची आवड निर्माण होते, जडते. आपल्या महाराष्ट्रातील अशा कितेक दिगज लेखकांनी आपले लिखाण वाचकांसाठी लिहून वा उपलब्ध करून ठेवले आहे.

रोजच्या धकाधकीच्या आयुष्यातून थोडासा विरंगुळा घेत पुस्तक हाती घेऊन वाचनाची आवड निर्माण केली

की आपोआप मन वाचनामध्ये रमायला लागते. एवढी प्रचंड व प्रगाढ शक्ती पुस्तकांमध्ये असते. वाचनातून मिळालेले अनुभव

हे आयुष्य आणखी सुंदर व सुबक बनवितात. म्हणूनच, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात की, “वाचाल तर वाचाल “.

कुठल्याही

गोष्टीने

बनत वा घडत नाही.

दर्जेदार आशयपूर्ण पुस्तकेच माणसाच्या मनाला, विचारांना, जीवनाला आणि जगण्याला एक प्रकारचा आकार देत असतात. आणि

केंद्र सरकाऱ्या घरापरी १२ वर्षांच्या कार्यकाळामिळत असोजित विविध कार्यक्रमांमध्ा मिळिताने छत्रपती संभाजीनगर दोऱ्यावर आलेल्या मा. ना. श्रीमती म्णिकेन बंधारिया (केंद्रीत राजमन्त्री, प्राकृत व्यवहार, अन्न व सार्वजनिक वितरण) यांचा सोबत सर्व व्यापारी वर्ग व प्राकृत सोपा समस्या बाबत जेकाणकोबत घाणी करण्यात आली त्यावेळी सचरी केंद्रीय अर्थ राजमन्त्री भागवत जी कानड, आमदार अनुरागाताई चव्हाण महत्त भाजप जिल्हाध्यक्ष विक्रान्त शिंदेके, केंद्र कर्म अन्त बोकर, कचक वेळुंकर, विजय जैवाल, अजय शहा व इतर सर्व व्यापारी संघटनाने पदाधिकारी उपस्थित होते.👏👏

जात्यावरच्या ओव्या.....

अरे पड ना पाण्या तुला काय आल हिव? पाण्यावाचून तळमळे रानपाखरांचे जीव ||७०२||

अरे पड ना पाण्या तुला जोडते दोन हात पिकल शेती भात घास जाईन पोटात ||७०३||

©® सौ. मनोरमा बोरडे
छत्रपती संभाजी नगर
मो. 70207 33758

मनोपनिषद अर्थात मनाचे श्लोक-भाग ४०-४१

ज्योतिर्मय साहित्य

मनोपनिषद अर्थात मनाचे श्लोक भाग ४०

क्षणिक सुखाच्या मागे लागण्यापेक्षा मग संत सांगतात तो मार्ग का स्वीकारू नये ? पंढरीचे सुख नाही त्रिभुवनी, प्रत्यक्ष चक्रपाणि उभा असे.. असे संत चोखामेळा आपल्याला सांगतात. तर देवाचिचे द्वारी उभा क्षणभरी, तेणे मुक्ती चारी साधियेल्या... असे संत ज्ञानेश्वर माऊली म्हणतात. संतांचे हे सांगणे आपण लक्षात घ्यायचे नाही का ? थोडा विचार केला म्हणजेच विवेकाने वागायचं ठरवलं तर ही गोष्ट आपल्याला पटेल. म्हणून संतांचे सांगणे शिरोधार्य मानून आपण विवेकाने वाईट विचारांचा त्याग करावा आणि राघवाकडे आपले मन लावावे.

स्वसंवाद : १) माझे मन गढूळ

आहे की स्वच्छ आज माझ्या

मनात कोणते विचार जास्त

असतात, चांगले की वाईट ?

२) विद्वान आणि संत यांच्यात

फरक आहे मी माझ्या जीवनात

कोणाचे मार्गदर्शन घेतो, बुद्धीचे की

श्रद्धेचे ?

३) “विवेके कुडी कल्पना

पालटीजे” आज मी कोणत्या एका

वाईट विचाराचा किंवा सवयीचा

विवेकाने त्याग करण्यास तयार

आहे ?

४) संत चोखामेळा, ज्ञानेश्वर, तुकाराम सर्वांनी एकमताने भगवंत हेच अंतिम सुख सांगितले हे माझ्या मनाने खरोखर स्वीकारले आहे का ?

बहु हिंडता सौख्य होणार नाही ।

सीणावे परि नातुडे हीत काही ।

उगवतीचे रंग

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

विचारे मना अंतरा बोधवीजे।

मना सज्जना राघवी वस्ती कीजे।४१।

अर्थ : समाधान किंवा आनंद प्राप्त व्हावा म्हणून खूप हिंडले किंवा फिरले तरी समाधान होणार नाही. त्याने नाहक श्रम मात्र होतील पण हाती काही लागणार नाही. म्हणून हे मना, तू नीट विचार करून स्वतःची समजूत घाल आणि भगवंतापाशीच कायमचा आश्रय घे.

(नातुडे - साध्य होत नाही/ हाती लागत नाही, अंतरा - अंतर्मन)

विवेचन : हा अतिशय अर्थगर्भ

असा श्लोक आहे. “बहु हिंडता

सौख्य होणार नाही “या ओळीचे

तीन प्रकारचे अर्थ घेता येतात.

आपल्या जीवनात आनंद मिळावा,

समाधान प्राप्त व्हावे म्हणून आपण

वणवण हिंडत असतो. व्यंकटेश स्तोत्रात म्हटल्याप्रमाणे

“अन्नासाठी दाही दिशा आम्हा फिरविशी जगदीशा.” आपल्या

उपजीविकेसाठी सुद्धा आपण आयुष्यभर वणवण करत असतो.

उपजीविकेसाठी, पोटासाठी धावपळ करणे हे समजू शकते. हा

पहिला अर्थ घेता येईल.

(क्रमशः)

श्री ब्रह्मचैतन्य
गोंदवलेकर महाराज

ज्योतिर्मय साहित्य

कोणत्याही धर्माची आपण कधीही निंदा करू नये. प्रत्येक धर्मात निरनिराळे विधी लावलेले असतात. धर्माला विधींची फार जरूरी असते. विषयसुद्धा आम्ही विधीने भोगतो. आम्ही गोंग्वर स्नानाला जातो असे म्हणतो. खरोखर, मनाने आपण गोंग्वर गेलो तरी चालू शकते. तेव्हा गोंग्वर स्नानाला जाऊन अपवित्र मनाने परत आलो तर त्या

आसक्ति भगवंताची असावी

स्नानाचा काय उपयोग ? नाम घेऊन विषयाचा धंदा केला तर काय उपयोग ?

कर्माची बंधने तुटावीत म्हणून शास्त्राची बंधने पाळावी लागतात. देवाला पैसा देण्याचा हेतू

हाच की, माझा लोभ कमी व्हावा. खरे

म्हणजे, आपल्याला कर्म केल्याशिवाय

कर्मतच नाही. पण आपण फळाची आशा

उगीचच करीत बसतो; इथेच आपले चुकते.

काहीही न करता राहणे मनुष्याला शक्य

नसते. उदाहरणार्थ, एखाद्याला सांगितले की,

हातपाय न हलविता, काही न करता, स्वस्थ

रहा, तर ती त्याला शिक्षाच होईल. जर काही

तरी करणे जरूरच आहे, तर उचितच गोष्ट

करावी. जी गोष्ट बंधनाला कारण होते ती

विपरीतच असते. कर्तव्याच्या अभिमानाने

केलेले कर्म हे असे विपरीत कर्म होय.

ज्ञानावस्थेमध्ये झालेले कर्म पूर्णच असते. त्या

अगोदरचे कर्म पूर्ण होत नाही. धर्म तरी काय

सांगतो ? तर प्रत्येकाने आपले कर्तव्य करावे.

पण कर्तव्य तरी कशासाठी करायचे ? तर ते

भगवंतासाठी होय. भगवंताच्या ठिकाणी श्रद्धा

ठेवून कर्तव्य करावे, तरच मानव सुखी होईल.

सुधारणांनी सोयी केल्या, म्हणजे देहसुख

वाढविले. त्याने परावलंबित्व मात्र आले;

आणि परावलंबनात खरे सुख नाही. लौकिक

विद्या ही खरी विद्या नव्हे, अविद्याच ती.

विद्येने एक समाधान तरी मिळाले पाहिजे,

किंवा हमखास पैसा तरी मिळाला पाहिजे. या

दोन्ही गोष्टी तिने साधत नाहीत.

विद्वानालासुद्धा ' मला नोकरी द्या ' म्हणून

अर्ज करावा लागतो; म्हणजे ती विद्या

स्वयंप्रकाशी नाही. जीवनाला हवा, पाणी,

अन्न या वस्तू आवश्यक आहेत, त्या

कशाही मिळवाव्यात. पण बाकीच्या वस्तू

काही आवडीखातर, तर काही लौकिकात

जरूर म्हणून पाहिजेत. पैसा असेल तर

दैत्यवाणे राहू नये, पण त्यामध्ये आसक्ती असू

नये. आसक्ती भगवंताच्या ठिकाणी असावी,

आणि इतर प्रापंचिक वस्तूंबद्दल उदास

असावे. ' मला कुणी शत्रू नाही आणि मित्र

नाही ' अशी ज्याची खरी वृत्ती तो सुखी. जो

कशावरही अवलंबून नाही, ज्याच्या आड

काही येत नाही, तो मुक्त समजावा. देहाला

कुठेही लागले तरी आपल्याला जाणीव होते;

त्याप्रमाणे मनाच्या सर्व वृत्तींमध्ये भगवंताचे

स्मरण असणे हेच अनुसंधान होय; हीच

विद्या होय, हाच खरा धर्म होय, आणि हेच

परमार्थच सार होय.

ज्याच्या प्रपंचामध्ये पाठीराखा परमात्मा

आहे, तो प्रपंचच त्याचा परमार्थ होतो.

॥ अध्यात्म ॥

मधुकर बोरीकर,
पुणे

अविद्या

■ अविद्येचे पाच प्रकार

■ 1 अध्यारोप (वस्तूवर चूक अर्थ लावणे)

उदा.- अंधारात दोरीला साप समजणे.

जिथे जे नाहीच, ते आपण आहे., असे

मानतो. उदाहरणार्थ मी देह आहे. मी दुःखी

आहे. मी मरतो. इत्यादी

■ 2 आवरण : (सत्यावर पडलेले अज्ञानाचे

आवरण) उदाहरणार्थ जसे ढग सूर्य

झाकतात. पण सूर्य अस्तित्वात असतो.

तसेच अज्ञान मन बुद्धीवर पडल्याने

आत्म्याचे तेज दिसत नाही. हे अविद्येचे

आवरण रूप आहे.

■ 3 विक्षेप : (चुकीची कल्पना निर्माण

करणे), अज्ञानामुळे मन अनेक भ्रम निर्माण

करते. भीती आसक्ती, राग, लोभ, अभिमान

इत्यादी भावना उत्पन्न होतात. हे अविद्याचे

सक्रिय रूप होय. हे रूप मनाचा व्यत्यय

घडवते.

4 त्रिगुणात्मक रूपे : सत्वगुणी अविद्या-

ज्ञानासारखी पण अहंकार युक्त.

रजोगुणी अविद्या- कर्म प्रधान

तमोगुणी अविद्या - अंधकार, आळस. क्रोध,

द्वेष, हिंसा.

5 विवेक चुडामणी या आद्य शंकराचार्यांच्या

ग्रंथानुसार, अविद्या जीवावर पाच आवरणे

घालते.

1 अज्ञान - आत्म्याचे खरे स्वरूप न समजणे.

2 अस्मिता- मी देह आहे हा अभिमान.

3 राग- इंद्रिय सुखाची आसक्ती.

4 द्वेष- अप्रिय वस्तूंची द्वेष भावना.

5 अभिनवेश- मृत्यूची भीती आणि

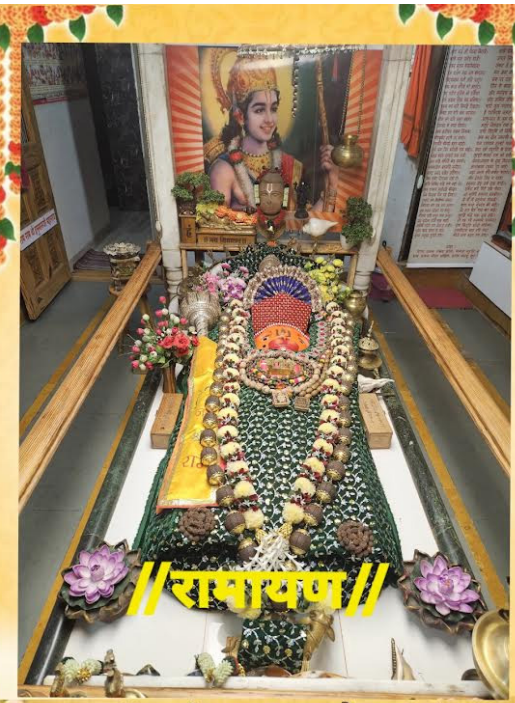
जीवनाची अति आसक्ती यांनाच पतंजली

ऋषींनी पांच क्लेश म्हणून सांगितले आहेत.

आता विद्या व अविद्या यातील काय फरक

आहे तेही पाहू.

क्रमशः.....

ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः

ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः

ॐ नमो भद्रा हनुमते नमः

॥ संजय उवाच... ॥

@संजय काव्या पुणे 7743918559

स्वभाव

स्वभाव हा आपल्या अंगातील

महत्वाचा गुण आहे, हा गुण

आपल्या आयुष्यावर परिणाम

करतो, स्वभावाने सर्व जिकता येते

तसेच हरण्यास ही स्वभाव

कारणीभूत ठरतो. त्यामुळे

स्वभावात नम्रता असावी.

सुख दुःखाचे

तरंग माणसा-माणझाचे

वसंत कुलकर्णी,

छ.संभाजीनगर,

मो. 96730 67194

"गुलाब फूल और काटे"

आनंद, राग, सुखदुःख यांचा जसा आत्म्याचा शरीरासी. तसा कर्म व भावनाशी आहे. हे लक्षात ठेवा.जो व्यवहार जे कार्य, जे विचार पसंत नाही, तेच आपण दुसऱ्यासाठी मग त्यात सर्व आले, करू नये. म्हणजे मग दोघांनाही बरे पण इथेच आपण चुकतो! आपणास गुलाबफुलाचा वास घ्यायचा तर काढ्यासी दोस्ती करावी लागेल."सुख व सुखाची व्याख्या आपणच ठरवावी लागते."आयुष्यात हास्य येईल तेव्हा ते आपल्या चांगल्या कार्यांचे फल आहे, रडू येईल तेव्हा पुढे चांगले वागा असा संदेश आहे. विश्वास जपणे, तोडणे जसे आहे तसे माफ करणे व माफी मागणे, याची खुणगाठ बांधा. गुलाब म्हटले की काटे येणारच. कष्टाशिवाय भाकरी नाही. एका भाकरीसाठी सतरा कामे. अंहकार मीपणा हि जणू दोन चाके, पण यात परीणामाचे अंतर आहे. दोघेह म्हणतात मीच चांगला श्रेष्ठ.. अंहकार मीपणा विनाशाकडे तर विश्वास, माफी सफलतेकडे नेतात! हेच सुख समाधान व शांतीचे सूत्र आहे. म्हणून मस्त राहा सुख दुःखाचे तरंग वाचा. गूड डे व्हेरी गूड मार्निंग आणि ईथे थांबतो.

प्रभातपुष्प

षटकोळी माझी

संध्याराणी जयहिंद कोल्हे (काव्यसंध्या)

कळंब जि.धाराशिव मो. 87885 91371

मुखकमल

माझ्या सानुल्या बाळाचे

सुंदर,सौज्वळ मुखकमल

दिसे किती छान

ओठी हास्य फुलता

थकवा पळून दूर

मिठीत घेण्याचा मान

नटखट कृष्ण कन्हैय्याचे

सुंदर मुखकमल पाहून

गोपीकां भान विसरती

सोडून हातातले काम

बासरीच्या मधुर आवाजाने

कृष्णाभोवती फेर धरती

आरोग्य संजीवनी

केसांत जास्त कोंडा असणे

ज्योतिर्मय साहित्य

हे केस गळण्याचे एक मुख्य कारण

असू शकते, कारण कोंड्यामुळे केसांच्या

मुळांना पुरेसा ऑक्सिजन मिळत नाही

आणि खाज सुटल्यामुळे मुळे कमकुवत

होतात. जास्त कोंड्यासाठी खालील

उपाय अत्यंत प्रभावी ठरतील:

१. घरगुती रामबाण उपाय

दही आणि लिंबू: अर्धी वाटी दह्यात

अर्ध्या लिंबाचा रस मिसळा. हे मिश्रण

केसांच्या मुळांशी () लावा आणि

२०-३० मिनिटांनी केस धुवा. दह्यातील

लॅक्टिक ॲसिड कोंडा साफ करण्यास

मदत करते.

कडुलिंबाचे पाणी: कडुलिंबाची पाने

पाण्यात उकळून घ्या. ते पाणी थंड

झाल्यावर त्याने केस धुवा. कडुलिंबातील

ॲंटी-बॅक्टेरियल गुणधर्म संसर्ग कमी

करतात.

मेथी दाणे: दोन चमचे मेथी दाणे

रात्रभर भिजत ठेवा. सकाळी त्याची पेस्ट

करून टाळूवर लावा. ३० मिनिटांनी केस

धुवा.

२. औषधी शाम्पूचा वापर

जर कोंडा खूप जास्त असेल, तर

साध्या शाम्पूने तो जाणार नाही.

मेडिकलमध्ये खालील घटक असलेले

शाम्पू मिळतात:

केटोकोनाझोल: हे बुरशीरोधक (ॲंटी

फंगल) आहे.

सॅलिसिलिक ॲसिड : हे टाळूवरील

मृत त्वचा (फ्लॅक्स) काढून टाकण्यास

मदत करते.

वापरण्याची पद्धत: शाम्पू

लावल्यानंतर लगेच धुवू नका. तो किमान

“स्वरानुबंध” वाद्य वादनाच्या कार्यक्रमाने श्रोते मंत्रमुग्ध

ज्योतिर्मय **साहित्य**
छत्रपती संभाजीनगर – प्रगतिशील ज्येष्ठ नागरिक सेवाभावी संस्थे तर्फे गुरुवार दिनांक १८/०६/२०२६ रोजी प्रसिद्ध व्हायोलिन वादक श्री. प्रबोध जोशी यांच्या स्वरबोध व्हायोलिन वुंदाचा “स्वरानुबंध” हा कार्यक्रम गीता भवन येथे आयोजित केला होता. गीताभवन मध्ये प्रथमच वाद्य वादनाचा कार्यक्रम झाला. अध्यक्ष प्रमोद बेंडे, सचिव कमलाकर पाठक, उपाध्यक्ष चंदना देशमुख, कोषाध्यक्ष दिनेश जोशी यांची प्रमुख उपस्थिती होती. कमलाकर पाठक यांनी कार्यक्रमालाचे प्रास्ताविक केले. दिनेश जोशी यांनी सूत्र संचालन व विश्वास काळे यांनी आभार प्रदर्शन केले. कार्यक्रमात शास्त्रीय, सुगम आणि सिनेरचनांचा समावेश असून संपूर्ण कार्यक्रम व्हायोलिन वाद्यवृंदाकडून सादर करण्यात आला . प्रबोध जोशी यांनी व्हायोलिन उत्पत्ती बद्दल महत्वपूर्ण माहिती सांगितली. यातील व्हायोलिन वादक कलाकार ७वी, ८वी, ९वी वर्गातील मुली होत्या.

विधी शर्मा, पिहू जैस्वाल, हिया जैन, आनी जैन, अनुष्का डोंगरे, समृद्धी भालेराव, आनंदी पाठक, आदिती पाठक, मयुरेश पांडे यांनी व्हायोलिनवर विविध रागावर आधारित भक्तिगीते, सिनेगीते, बंदिश, राष्ट्र भक्तिपर गीते सादर केली. तबला व ताल वाद्य : चिन्मय पाठक, रुद्र केचे

दिग्दर्शन : प्रबोध जोशी
ध्वनी व्यवस्था : गणेश गाडगे
कलाकारांनी व्हायोलिन वर खालील गीते सादर केली.
१ गगन सदन तेजोमय उंबरठा
२ मन मंदिरा कट्यार काळजात
३ जारे तोसे नही बोलू कन्हैया

४ अभंगमाला : सुंदर ते ध्यान,
५ अवचिता परिमळू,
६ घन वाजे धून धून,
७ रुण झून रे भ्रमरा,
८ विठ्ठला तू वेडा कुंभार,
९ खेळ मांडीयेला,
१० दिगंबरा निघालो घेउन,
११ वृक्ष वल्ली आम्हा सोयरे,
१२ कानडा राजा पंढरीचा,
लता माला मेडले :
१३ अहेसान तेरा होगा मुझपर,
१४ रहे ना रहे हम,
१५ ओ चांद खिला ओ तारे
हसे, १६ प्यार हुआ इकरार हुआ,
१७ पिया तोसे नैना लागे,
१८ हे हिंदू नृसिंहा प्रभो शिवाजी राजा,
१९ जयो स्तुते श्री महनमंगले ई.
अत्यंत आगळ्या वेगळ्या अशा या कार्यक्रमास ज्येष्ठ सभासद मोठ्ठा संख्येने उपस्थित होते.

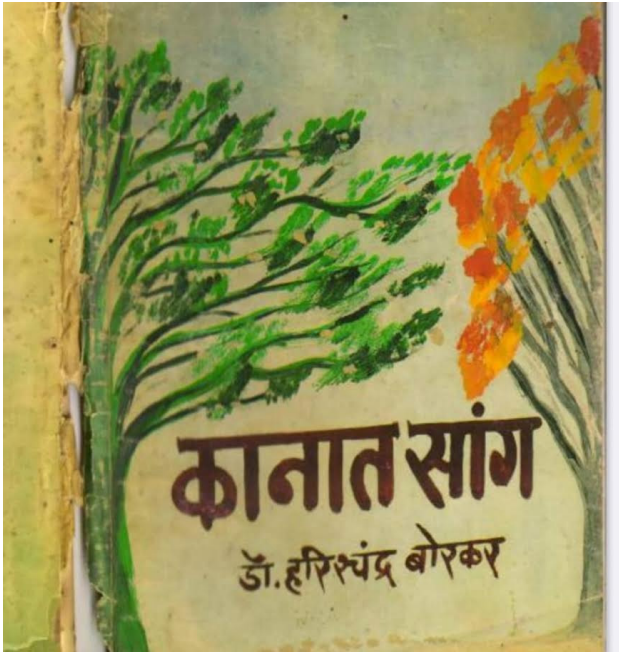
खेळ, कथा आणि संवादातून मुलांचा आत्मविश्वास बहरला

प्रेरणा संवाद एकदिवसीय उन्हाळी कार्यशाळा २०२६

ज्योतिर्मय **साहित्य**
चिंधवली (दिपक पवार) : येथील निसर्गरम्य चिक्चूच्या बागेत प्रेरणा संवाद या एकदिवसीय उन्हाळी कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. मुलांना निर्गम, मित्रपरिवार आणि सामाजिक वातावरणाची ओळख व्हावी तसेच त्यांच्यातील कलागुणांना वाव मिळावा हा या कार्यशाळेचा मुख्य उद्देश होता. कार्यशाळेला डॉ. मोहन सोनावणे यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली. विविध खेळ, कथा, संवाद आणि उपक्रमांच्या माध्यमातून मुलांना आपले विचार मांडण्याची संधी देण्यात आली. मुलांनी उत्साहाने सहभाग घेत आपली कल्पकता, आत्मविश्वास आणि विचारशक्तीचे सुंदर दर्शन घडवले. कार्यशाळेत सहभागी झालेल्या कु. वैष्णवी मोरे हिने साताता येथे १६ किलोमीटर धावण्याचा सराव पूर्ण करून उपस्थिती दर्शवली. तसेच श्री. रमेश गाथकवाड यांनी इतिहासातील उदाहरणांद्वारे मुलांना चांगल्या विचारांची प्रेरणा दिली. सकाळी ८ ते दुपारी ४ अशी वेळ असतानाही मुलांचा उत्साह एवढा होता की उपक्रम सायंकाळपर्यंत रंगला. पालकांनीही आवर्जून उपस्थित राहून मुलांना प्रोत्साहन दिले. कार्यशाळेसाठी जागा उपलब्ध करून दिल्याबद्दल श्री. अजानदादा पवार यांचे तसेच मुलांसाठी नाश्याची व्यवस्था केल्याबद्दल सौ. अश्विनी पवार-जाधव यांचे आभार व्यक्त करण्यात आले. टीम प्रेरणा संवादच्या प्रयत्नातून ही कार्यशाळा उत्साहपूर्ण वातावरणात यशस्वीरीत्या पार पडली.

झाडीची महिमा गाणारा काव्यसंग्रह : कानात सांग...!

ज्योतिर्मय **साहित्य**
झाडी आणि झाडीशी एकरूप झालेले तसेच झाडीचे महर्षी म्हणून ओळखले जाणारे डॉ.हरिचंद्र बोरकर हे, या साहित्य क्षेत्रातील अनेक नावात एक नावाजलेले नाव आहे. या महान योगदाना विषयी महर्षी डॉ.बोरकर यांच्या विषयी नेहमीच अभिमान वाटतो. महर्षी बोरकर यांचे झाडीबोली भाषेतील साहित्य असोत किंवा मराठी बोलीभाषेतील साहित्य वाचक वर्गांना दिशा देत असतात. प्रोत्साहन देत असतात, एवढेच नाही तर मार्गदर्शन करत असतात म्हणून आजपर्यंत बोरकर यांच्या साहित्यावर अनेक लोकांनी पिएचडी केली आहे, त्यांचे साहित्य कोसोदूर पोहोचले आहेत. ही झाडीमाईचा कदाचित बोरकर यांना मिळालेला आशीर्वाद असावा. त्यांचे अनेक साहित्य वाचनीय आहेत सोबतच आजच्या व उद्या येणाऱ्या भावी पिढीसाठी दिशादर्शक आहेत म्हणूनच आजही त्यांच्या प्रत्येक शब्दात एक वेगळा भाव असतो, आपुलकी असते, प्रेम असतो, वेदना असतात, जिऱ्हाळा असतो एवढेच नाही तर निसर्गाला सुद्धा गहिवरून सोडतात. या वयात सुद्धा बोरकर साहित्य सेवेत व्यस्त राहतात ही त्यांच्यात असलेली साहित्याची ओढ आहे आणि झाडीबोली भाषेशी त्यांचे असलेले प्रेम हे समाजाला दिसत आहे. नुकताच आता त्यांच्या कानात सांग या कवितासंग्रहावर अनेक लेखकांच्या, लेखिकांच्या त्यांच्या कवितांवर रसग्रहणाचे पुस्तक निघत आहे त्या बद्दल बोरकर यांचे मनपूर्वक अभिनंदन तसेच अनेक शुभेच्छा देते. मला सुद्धा या मौल्यवान शब्दात लिहिलेल्या कवितांवर रसग्रहण करण्याची संधी मिळाली हे माझे भाग्य समजते.वास्तविक पाहता मी तेवढी मोठी नाहीच तरीपण हे भाग्य लाभले यात मला विशेष आनंद होत आहे. हा रसग्रहणाचा पुस्तक विशेष ग्रंथ म्हणून ओळखला जाईल कारण या सर्वच कविता अस्सल झाडीबोली भाषेत लिहिलेल्या आहेत हे फार विशेष आहे.

या काव्यसंग्रहात अनेक कविता वाचनीय आहेत त्यात बोरकरांनी लिहिलेली खोवाड ही कविता मला भावली आहे त्यातील काही ओळी लिहीत आहे.

खोवाड वानी पल्ला, घर हा भरून गेला
झाला तरा घराचा,सप्पा गरून गेला
येथेल अज उद्या,आता घडी कई तो
धुवून वाट याची डोरा गरून गेला
खोवाड हे खऱ्या अर्थाने जंगलात असते.जसे

खोल आणि खूप मोठे असलेलं जसे की, पत्तासिजनच्या वेळेस पानं तोडण्यासाठी जंगलात जातात.आणि कोणी म्हणतात की, अगा भाऊ आम्ही ह्या खोवाडाकडे आहोत इकडे ये! पानं तोडण्यासाठी असंच जेव्हा हेच खोवाड पाण्यानी भरते तेव्हा अगदी बघण्यासारखा दिसतो. पण, साहित्यिकांनी खोवाडाचे फक्त उदाहरण दिले आहे. खास करून जेव्हा मुसळधार पावसाने घर बदाबदा गळत असतो तेव्हा, घराची स्थिती कशी असते फक्त त्या घरमालकाला माहित असते.

जसे अखूब खोवाड भरल्यासारखे घर जेव्हा पाण्याने भरले बघून डोळे भरून येतात ती परिस्थिती माणसाला रडायला भाग पाडते त्यावेळी घरातील जिवनाआवश्यक सामान त्या पाण्याने भरलेल्या खोवाडात सामील झालेले असते.गरीबाच्या घराची स्थिती ही पावसामुळे त्या खोवाडासारखी दिसते. साहित्यिक बोरकरांनी त्या घराची स्थिती आपल्या लेखणीच्या माध्यमातून वास्तव दर्शन घडवून दिले आहे.

अगदी मनाला भावणाऱ्या कविता आणि त्यातील शब्द जणू

वाचतच रहावे वाटते लिखाणाची शैली आणि असलेला शब्द भंडार आज महर्षी बोरकरांकडे आहे एकेसे एक उत्तम रचना या झाडीमायेचा

गौरव वाढवतात त्यातील एक कविता *उद्या दिवारी* या शीर्षकावर आधारित असलेली संपूर्ण गावखेड्याचा वर्णन करते एवढेच नाही तर तेथील संस्कृतीचे प्रामुख्याने दर्शन घडवून आणते त्यातील मी दोन ओळी लिहीत आहे.
झाली गावात मुनादी,उद्या दिवारी, दिवारी पोरा भुकेजलं बाई,नसं दाना येक बाई

संवादसूत्र...

आपण दररोजच्या जीवनात समाजात व कुटुंबात वेगळ्या वेगळ्या लोकांबरोबर संपर्क साधत असतो. संपर्क लेखनातून, बोलण्यातून, इमेल, व्हाट्स अप, फेसबुक, इन्स्टाग्राम, टेलीग्राम वगैरे माध्यमातून करत असतो. त्यात वेगवेगळ्या क्षेत्रात कार्य करणारे, विविध वयाचे, धर्माचे, पंथाचे, जातीचे वेगवेगळ्या भाषा बोलणारे असतात, वेगवेगळे शिक्षण घेतलेले असतात. व्यावसायिक असतात, शेतकरी असतात, व्यापारी असतात किंवा नोकरी करणारे वा विद्यार्थी सुद्धा असतात. अर्थतत्त्व त्या प्रत्येकाशी संपर्क प्रस्थापित करून संवाद साधण्याकरीता आपल्याला व्यवहाराच्या, वर्तणुकीच्या वेगवेगळ्या पातळ्यांवर जावे लागते. याचा अर्थ आपण जाणीवपूर्वक आपल्या समजुतीप्रमाणे ज्या व्यक्तीशी संवाद साधावयाचा आहे त्याला डोळ्यासमोर ठेऊन ठरवत असतो संवादाचा मंत्र.

मुकुंद भालेराव

विद्युतसंपर्कसूत्र – bhalerao.mukund@gmail.com

भ्रमणध्वनी क्रमांक – ८३०८८ ३५३१३

'नक्षत्रांचे देणे'

© अपर्णा परांजपे, कात्रज पुणे

आत्मसाक्षात्कार व्हावा प्रकृतीचा खेळ कळावा...

(दिनविशेष क्रमशः)

शनिवार, २० जून २०२६ – दिनविशेष
वार : शनिवार पक्ष : शुक्ल पक्ष
तिथी : षष्ठी दुपारी सुमारे ३:४७ पर्यंत, नंतर सप्तमी प्रारंभ
नक्षत्र : मघा सकाळी सुमारे ९:२६ पर्यंत, नंतर पूर्वाषाढागुनी
योग : वज्र योग दुपारी सुमारे १२:४९ पर्यंत
करण : तैत्तिल दुपारी सुमारे ३:४७ पर्यंत
१. तिथी विवेचन: शुक्ल षष्ठी (नंतर सप्तमी)
वेळ: दुपारी ३:४७ पर्यंत घडी आहे, त्यानंतर सप्तमी सुरू होईल.
■ शास्त्रीय महत्त्व : शुक्ल पक्षातील षष्ठी तिथी ही कुमार कांतिकेय (स्कंद) यांना समर्पित मानली जाते. हा दिवस यश, पराक्रम आणि ऊर्जेसाठी शुभ मानला जातो.
दुपारी ३:४७ नंतर सप्तमी तिथी सुरू होत आहे, जिचे अधिपती भगवान सूर्य नारायण आहेत.
सूर्योपासनेसाठी सप्तमी अतिशय उत्तम मानली जाते. ज्योतिषशास्त्रानुसार, षष्ठी ही 'नंदा' आणि सप्तमी ही 'भद्रा' संज्ञक तिथी आहे.
२. नक्षत्र विवेचन : मघा (नंतर पूर्वाषाढागुनी) मघा सर्वगुणोपेता पूर्णा चैत्र पुष्यपुनी ॥४॥ शिवाचॅनपरा शिष्य शिष्यान्तेकमानसाः । शान्तिं कुर्वन्त् मे निव्यं सर्वकालं शुभोदयाः ॥
वेळ : सकाळी ९:२६ पर्यंत मघा नक्षत्र आहे, त्यानंतर पूर्वाषाढागुनी नक्षत्र सुरू होईल.
■ शास्त्रीय महत्त्व : मघा नक्षत्र : या नक्षत्राचे स्वामी 'केतू' आहेत आणि याचे देवता 'पितर' (पूर्वज) मानले जातात. मघा नक्षत्रात जन्माला आलेले किंवा या नक्षत्रात केलेले कार्य पितरांच्या आशीर्वादाने फलदाय होते, असे मानतात. हे एक उदा आणि तेजस्वी नक्षत्र आहे.

पूर्वाषाढागुनी नक्षत्र: सकाळी ९:२६ नंतर लागणाऱ्या या नक्षत्राचे स्वामी 'शुक्र' आहेत आणि देवता 'भग' (ऐश्वर्य आणि प्रेमाचे प्रतीक) आहेत. हे नक्षत्र कला, आराम, सौंदर्य आणि कौटुंबिक कार्यासाठी अनुकूल मानले जाते..
३. वार विवेचन: शनिवार
शनिवारचे अधिपती कर्मफलदाते भगवान शनिदेव आहेत. हा दिवस शिस्त, संयम, कठोर परिश्रम आणि ध्यान-साधनेसाठी उत्तम मानला जातो.
मघा नक्षत्राचा स्वामी केतू आणि शनिवारचा स्वामी शनी यांच्या संयोगामुळे आजचा सकाळचा काळ तांत्रिक किंवा आध्यात्मिक साधनेसाठी विशेष मानला जाऊ शकतो.
४. योग आणि करण विवेचन
योग (वज्र योग): दुपारी १२:४९ पर्यंत वज्र योग आहे. नावाप्रमाणेच हा योग अत्यंत कठोर किंवा शक्तिशाली मानला जातो. या योगात कोणतीही धाडसी किंवा संश्लेषात्मक कामे करणे शुभ असते, परंतु सामान्यतः नवीन मंगल कार्यासाठी हा योग मध्यम मानला जातो. त्यानंतर 'शिरी' योग सुरू होईल जो अत्यंत शुभ आहे. करण (तैत्तिल): दुपारी ३:४७ पर्यंत तैत्तिल करण आहे. हे स्थिर आणि प्रगतीचे प्रतीक मानले जाते. यादरम्यान केलेली कामे दीर्घकाळ टिकून राहतात.
■ मुख्य निष्कर्ष (आजचा दिवस कसा असेल?)
आजचा दिवस मिश्र फलदायी आहे. सकाळचा काळ (९:२६ पर्यंत): प्रलंबित कामे पूर्ण करणे, पूर्वजांचे स्मरण करणे किंवा आध्यात्मिक गोष्टीसाठी चांगला आहे.
दुपारचा काळ (९:२६ नंतर आणि विशेषतः ३:४७ नंतर): शुक्र आणि सूर्य यांच्या प्रभावामुळे भौतिक सुखे, कला, खेळी आणि कौटुंबिक आनंद मिळवण्यासाठी अधिक अनुकूल आणि सकारात्मक राहिल.
श्रीराम जय राम जय जय राम

कृषि-सागर

सागर राजेंद्र सोनवणे
BSc. Agri.
मो. 77578 47104
ताडपिंपळगाव ता.कन्नड
जिल्हा छत्रपती संभाजीनगर

आधुनिक शेतीमध्ये वनस्पति संप्रेरकांचा वापर: भरघोस उत्पादनाची गुरुकिल्ली

पुढे.....

- उपयोग: आंबा, केळी, मोसंबी यांसारखी फळे झाडावरून काढल्यानंतर नैसर्गिकरीत्या आणि एकसारखी पिकवण्यासाठी 'इंग्रेल'चा वापर केला जातो.
- अॅबसिसिक ॲसिड आणि सायकोसेल
- कार्य: वनस्पतीची अनावश्यक शाकीय वाढ रोखणे.
- उपयोग: सोयाबीन, हरभरा किंवा काही भाजीपाला पिकांची झाडे जेव्हा प्रमाणाबाहेर वाढतात आणि त्यांना फुले लागत नाहीत, तेव्हा 'सायकोसेल' सारख्या वाढ रोखकांचा वापर करून झाडाची ताकद फुलांकडे वळवली जाते. तसेच दुष्काळी परिस्थितीत झाडा पाण्याचा ताण सहन करू शकण्यासाठी हे मदत करते.
- संप्रेरके वापरताना घ्यायची अत्यंत महत्त्वाची काळजी:
- महत्वाची नोंद: संप्रेरके ही खतांसारखी गोणीभर किंवा किलोच्या प्रमाणात वापरायची नसतात. त्यांचा वापर अत्यंत सूक्ष्म प्रमाणात म्हणजे (Parts Per Million) मध्ये मोजून करावा लागतो.
- प्रमाण अचूक असावे: जर प्रमाण थोडेही जास्त झाले, तर फायद्याऐवजी पिकाचे मोठे नुकसान होऊ शकते (उदा. अति प्रमाणात GA3 वापरल्यास झाड बारीक होऊन अवाजवी वाढते आणि कोलमडते).
- हवामान: संप्रेरकांची फवारणी नेहमी सकाळी लवकर किंवा संध्याकाळी शांत हवामानात करावी. कडक उन्हात फवारणी करणे टाळावे.
- खतांची जोड: संप्रेरके फवारताना पिकाला योग्य मात्रेमध्ये आणि तज्ज्ञांच्या सल्ल्याने जर संप्रेरकांचा योग्य वेळी आणि योग्य प्रमाणात वापर केला, तर फळबागा आणि भाजीपाला पिकांमध्ये गुणवत्तेचा उच्चांक गाठणे सहज शक्य आहे. 'स्मार्ट शेती'चा हा एक अत्यंत महत्त्वाचा भाग आहे.

शिंपल्यातील शब्द मोती

ज्योतिर्मय साहित्य
(पुस्तकातील लेख वाटती जणू
मौलीक माळा। हृदयी जागवी प्रेम
मायेचा उजाळा)

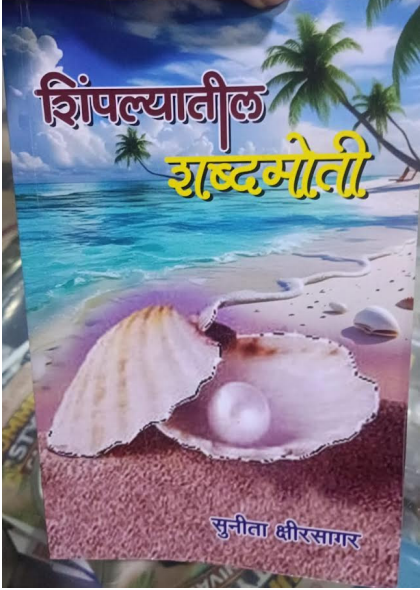
एखादे पुस्तक जेव्हा लेखक लिहतो तेव्हा ते फक्त शब्दांची साठवण असते तर त्या हद्दयातून लेखक आपले मातातील विचार-भावना आपल्या समोर आपुलकीने मांडत असतो. प्रसंगी त्यांच्या जीवनात प्रत्यक्ष घडलेल्या प्रसंगांची, संघर्षांची, हिद्दीची अन आनंदानी भरलेल्या क्षणांची उकल, आत्मसमाधानाचा साठ शब्द रुपाने करण्याचा तो एक प्रयत्न असतो. यशाकडे जाण्याचा त्यांच्या विचाराने तो मार्ग असतो. असाच मार्ग सुनीता क्षिरसागरताईनी आपल्याला ह्या “शिंपल्यातील शब्दमोती” पुस्तकाच्या घडणीत मांडला आहे. ते पुस्तक वाचल्यानंतर माझे लक्षात

आले व आनंद वाटला. लेखिकेची अभिरुची निदर्शनास येवून एक एक कथा प्रकरणावर विचार केल्यावर लेखिकेच्या विशाल साहित्य प्रपंचाची ओळख झाली आणि पुस्तक वाचनाने माझे मनात वाचक म्हणून आनंदाची एक झुळूक निश्चित आली.

एका विशिष्ट प्रेरणादायी लयीतून लेखिकेने वाचकाला खिळवून ठेवले असून अनेक कठीण, आकस्मिक, प्रसंगात्ता संघर्षाने कसे सामोरे जाणे शक्य आहे असेत, ह्याचे सुरेख विवेचन स्वतःच्या अनुभवाचा दाखला देत कळत न कळत उपाय सुचविण्याचा यशस्वी प्रयत्न करून मःशांती कशी जपावी ह्याचे गुह्य साधले आहे. म्हणून हे पुस्तक वाचकास वेगळीच गोडी लागते. लेखिकेने आपल्या नामाच्या प्रमाणिकरणाचे जतन करून अनेक सामाजिक प्रश्नांवर

उपायात्मक उद्घोषा करण्याचे
कसब साधून विषयाची मांडणी
खूप आकर्षक रुपानी केली
आहे. त्या मधून आत्मचरित्र
अलगदपणे आपल्या
वाचकांसमोर उघ्यादुघ्या
प्रसंगासह मांडले आहे. त्यामुळे
प्रसंग वर्णन पुन्हा-पुन्हा वाचावे
वाटतात.

ह्या लिखाणाचे आकर्षण
मला वाटले ते म्हणजे जीवन
हर्षभराने नैराश्यापासून दूर
जगण्याचे एकल जीवाला प्रेरणा
देणारे विचार ह्यात काठोकाठ
अधोरेखित करून न्यायभूमिका
बजावण्यासाठी मार्ग अनेक
प्रसंगातून मांडून पुस्तकातील
विचारांप्रती उंची वाढविली आहे
ह्या प्रसंगवर्णनात लेखिकेचे
भावनात्मक विचार दर्शन होऊन
अश्रुलाही वाट करून दिली आहे

पतिनिधनानंतर स्त्रीयांना आपले आयुष्य भयाण वाळवंट वाटते. ह्या सत्याची जाणिव करुन देण्याचे सत्य

अधोराखित करुन हें शय्य
‘मिठाचा मोदक’ ह्यातून मांडले
आहे हे वाचनीय आहे इतर
लेखातून ‘शंभर रुपयांती नोट’
ह्यामधून मांडले सत्यरूप
दाखवले आहे. असे अनेक
घटनाक्रम वाचतांना अंतःकरण
हेलावून जाते. वास्तवात
जगण्यासाठी अंतरमन हिंमत देते
हे जुळते मी’ ह्या लेखातून
आपण कटुसत्य सर्वसमोर
मांडले आहे.

ह्या पुस्तकाच्या
पानोपानी विविध
स्वरूपाच्या भुस्तरीय
अनुभवाचे संबंधाचे,
जाणिवेचे, आणि
आजही ताजे वाटणाऱ्या
काही प्रसंगांचे नितांत
अन् विलोभनीय वर्णन
अंतरमनातील भावनेला सुखद

स्पर्श करविला आहे. हे कथा वाचल्यानंतरच लक्षात येणार आहे. लेखिकेने प्रस्तावनेतच नमुद केले की, मला जे आवडते तेच लिहित गेले हाच माझ्या मनाचा मोठा विरंगुळा आहे आणि त्यातच मला समाधान वाटते. मोठे सत्य ह्यातून उलगडले आहे. 'शिंपल्यातील शब्दमोती' हे पुस्तक लेखिकेने कौशल्याने आपल्या समोर मांडले आहे. मुख्यपुत्र इतके आकर्षक आहे की, अनेक

पुस्तक परीक्षण
आर. पी. दुसे,
छत्रपती संभाजीनगर
पुस्तकातून याच पुस्तकाची

वाचण्यासाठी निवड करावी वाटते.
निदान मला तरी तसे वाटते.
लिखिकेने हे पुस्तक ४ भागात
विभागून आपल्यासमोर मांडले आहे.
ज्यात लिखिकेने आपले सुख दुःख
आनंद, समाधान, आत्मविश्वास,
दया, धर्म, अध्यात्मक कवित्व समोर
मांडले आहे. त्यात २९ ललित
लेख, २६ कवितांची माळ गुंफली
असून ११ पत्रिजांच्या आठवणींचा
सुख पदर लावून शेवटी
अध्यात्मकावर आणून सोडला आहे.

महंन पुस्तकाच्या स्वरुपातही
गोडवा आला आहे.
मराठी माझी माय, रम्यते
बालपण हेसुद्धा वाचनीय आहे.
सर्श, शेजारी, दान, नात्याला
सुगंध वैत्रीचा ह्यामधुन निर्मात्य
वाटणारे विधवापण, नात्याच्या
सुखद गुंफणातुन फुलू शकते.
(क्रमशः)

इकडे आड तिकडे विहीर

ज्योतिर्मय साहित्य
(मागील अंकावरून)

हे चुकीची की बरोबर माहित नाही पण
यातून एक गोष्ट नक्की कळते. धावत्या
जगाप्रमाणे भावनाही आता तळ नाही.
कोणालाही एका ठिकाणी जास्त काळ राहणे
म्हणजे बंधन , बेडी वाटू लागले आहे.
नाण्याला दोन बाजू असतात. सर्वच लग्नत प्रेम
जिव्हाळा आदर मिळतो असे नाही. आणि
सर्वच लग्नापासून मनस्ताप होतो असेही नाही.
पूर्वीचे लोक चाळीस पन्नास वर्ष आनंदाने संसार
करायचे. प्रत्येक चढ उताराल एकमेकांचे साथी
व्हायचे. मग त्यांच्या मतभेद नव्हते का..... ?
तर नक्कीच होते.... पण त्यांच्या विचाराच
स्थिरता होती.. टिकवून
ठेवण्याची वृत्ती होती.
पूर्वी साडेतीन तास एकाच
ठिकाणी बसून चित्रपट
पाहणारे अण्ण आता ३०
सेकंदांच्या रील्स वर
आलेले आहेत.
आयुष्याचे ही असेच झाले आहे..... सगळं शॉट
टर्म. प्रत्येकाच चित्त भिरभिरतय. नाही पटलं...
सरळ डेटाफोर्ट.... पण एक सांगा दोन व्यक्ती
एकत्र येणार म्हणजे मतभेद ठरलेलेच. मग
जगातील कोणत्याही व्यक्तीशी... कितीही

व्यक्तींशी आपण जोडले गेलो तरी ही समस्या येणारच. मग कशाला नसत्या उठावेवी कारायच्या. आज भारतात वाढणाऱ्या घटस्फोटांची संख्या पाहता.... काही लग्नात खरंच काही त्रासदायक गोष्टी, अडचणी असतील पण जास्तीत जास्त लग्नांमध्ये केवळ विचार

जुळत नाहीत हा टॅग असतो. घटस्फोट घेण्यासाठी इतके शिल्लक कारण पुरेसे आहे का?

थोडं तुझं थोडं माझं घर दोघाचं....
मग करूयात ना दोघांनी थोडी तडजोड.....

ज्योतिर्मय साहित्य
नमस्कार, मी एक क्षण. पण

साधा क्षण नाही. मी आहे २०२० वर्षांचा एक अविस्मरणीय क्षण. घाबरलात का ? बरोबर आहे तसच आहे आमचे कर्तृत्व. पहिले दोन महिने तसे चांगलेच होते. मग हळूहळू कोरोनाचे विषाणू प्रवेश करते पाडे. प्रथम तर सर्वांनी ते हसण्यावर घेतलं. कोणालाही वाटलं नाही की पुढे एवढं काही घडेल झालं एकेक रुग्ण वाढायला लागला आणि मग आला तो शब्द कधीच न ऐकेलेला. लॉकडाऊन हा शब्द एवढ्या वेळा तो ऐकला की आयुष्यात विसरणे शक्य नाही. लग्न, परीक्षा, प्रवास, शाळा, कॉलेज, घरातून बाहेर पडणे सगळं सगळं बंद.

घरातल्या घरात करा सर्व प्रयोग.
गाणे म्हणा,खेळ खेळा, मोबाईलवर
भाषण, टिव्ही वरील बातम्या, कार्यक्रम
सगळ करा घरीच राहा सुरक्षित राहा
पाठ झाले सर्वांच.मग एकेक गोष्ट
शिक्षिल झाली किराणा, भाजी, दूध
ध्यायला लागले लोक. दवाखान्यात
जायच नाही म्हणून घरीच गोळ्या,
काढे, वाफ सुरू झाले.प्रत्येकाच्या

बुद्धीचातुर्याला वावच मिळाला अस
म्हणा थोडक्यात.

प्रवास कारायला
मेडिकल,परवानगी,पास हे सर्व सुरू
झालं. काम बंद पडले म्हणून नोकऱ्या-
गेल्या. सग घरातच कायचे गुढीपाडवा,
गणेशोत्सव, दसरा, दिवाळी,
ईद,नाताळ, सर्व घरातच झाले. लग्न
मोजक्या लोकांमधे आणि तेही भित
भित करायचं. आनंद कमी,भिती जास्त.
सतत नाकातोंडाला मास्क लावायचे.
श्वस सुध्दा घ्यायचा नाही मोकळा.
रोज काय नवीन ऐकायला मिळेल
चालेल ,वाईट सांगता येत नव्हते.
कोणाला केव्हा होईल विषाणूची बाधा
आणि काय काय घडेल खूपच कठीण.

काही सकारात्मक
गोष्टीही घडल्या.
डॉक्टरांनी जीवाची
पर्वा न करता रुग्णांना
तपासून औषधी
दिली.कोणी रक्तदान
केले, कोणी
जेवणाची व्यवस्था
केली, दिलासा दिला
जनतेला अशाही
माणुसकी
दाखविणाऱ्या गोष्टी
अनुभवल्या.शिक्षण

गाराच्या घरी ऑनलाईन होते. मुलाना आईवडिलांचा सहवास घडला. वर्क फ्रॉम होम मध्ये माणसांना घराचे महत्त्व कळले. घरातील कामांची ओळख झाली.घराच्या जेवणाचे महत्त्व आणि स्वाद किती आरोग्यदायी आहे ते समजलं.कामावर असलेल्या लोकांना पगार दिला माणुसकी जपली. स्वतःची काळजी कशी घ्यावी कुटुंबाची काळजी करावी हे लक्षात आले. काटकसर सुध्दा

झाली.शासनाने खुद्दा खूप सवलती दिल्या,गरजूंना मदत केली, गरजेप्रमाणे काही नियम शिथिल केले.राजकीय नेत्यांनी स्वतःच्या तब्येतीपेक्षा जनतेच्या प्रश्नाकडे लक्ष दिले त्यांनाही विषापूची बघा झाली.सफाई कामगार यांचं योगदान फार मोठे आहे. आरोग्य कर्मचारी नर्सस डॉक्टर ,पोलीस कर्मचारी यांनी जीवाची बाजी लावली.अनेक सामाजिक संस्था, व्यक्ती मदत कार्यात सहभागी झाले.खूप काही दिलं आणि खूप काही हिरावून घेतलं या २०२० वर्षांन. काहींनी जवळची माणसं गमावली. काही दुर्दैवी असेही ठरले की

त्यांच्या अंतिम
संस्काराला
जवळचे
नातेवाईक
मुलगा, मुलगी
सुद्धा आले
नाहीत. तशातच
कुठे अनोळखी
व्यक्तीवर कुणीतरी अंतिम संस्कार करून
माणुसकीचे दर्शन घडविले. एवढंच
म्हणता येईल गेले ते दिवस राहिल्या
फक्त आठवणी. पण मधून मधून त्या
आठवणी निघतील तेव्हा आपणास
जीवनाचे महत्त्व कळेल हे नकी.

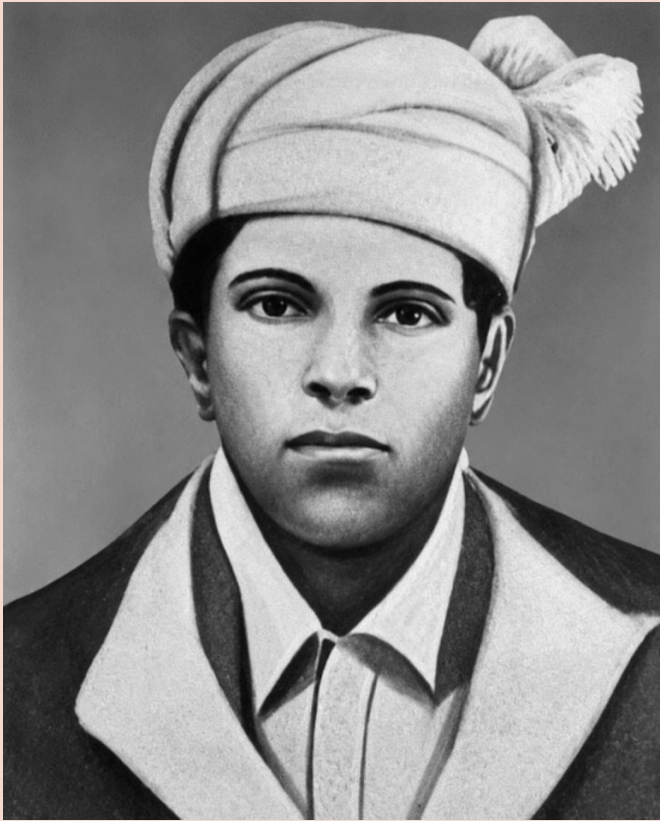
अरविंद कुलकर्णी
(सेवानिवृत्त गणित शिक्षक)
भ्रमण, - ९८२२६४२२९४

क्रांतीवीर हरी किशन सरहदी (तलवार)

ज्योतिर्मय साहित्य

हरी किशन सरहदी (तलवार) हे भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील असे एक क्रांतीकारक नांव आहे, ज्यांचे आयुष्य अल्प असले तरी त्यातील तेज, धाडस आणि बलीदान यामुळे भारतीय स्वातंत्र्यलढ्याच्या इतिहासात अढळपणे नोंदले गेले आहे. ब्रिटिश साम्राज्यशाहीच्या अत्याचारी राजवटीविरुद्ध लढताना अनेक तरुणांनी आपले जीवन समर्पित केले आणि त्या पिढीत क्रांतीवीर हरी किशन यांचे स्थान अत्यंत महत्त्वाचे आहे. हरी किशन भगतसिंगाच्या क्रांतीकारी प्रभावाखाली घडलेले, अन्यायाविरुद्ध प्रत्यक्ष कृती करणारे आणि आपल्या शहादतीने स्वातंत्र्यलढ्याच्या इतिहासात एक तेजस्वी पान लिहिणारे युवक होते. त्यांच्या जीवनाचा अभ्यास करताना एक गोष्ट प्रकषण जाणवते की, त्यांच्यातील देशभक्ती ही केवळ भावनात्मक नव्हती, तर ती कृतीत उतरलेली होती. त्यांनी स्वातंत्र्यासाठी फक्त घोषणा केल्या नाहीत तर धोकादायक परिस्थितीत ब्रिटिश सत्तेला थेट आव्हान दिले. त्यामुळे त्यांचे चरित्र हे केवळ एक व्यक्तीचे जीवनचरित्र नसून ते एका क्रांतीकारी युगाचे प्रतिबिंब आहे. हरी किशन सरहदी (तलवार) यांचे सर्वात महत्त्वाची आणि ऐतिहासिक कृती २३ डिसेंबर १९३० रोजी घडली. त्यादिवशी लाहोर येथील पंजाब विद्यापीठाच्या दीर्घान समारंभात पंजाबचे गव्हर्नर सर जेफ्री डी मॉन्ट मोरेन्सी यांच्यावर हरी

किशन यांनी लक्ष्य साधून दोन गोळ्या झाडल्या. त्यात ते जखमी झाले पण थोडक्यात बचावले. गोळीबारातंर हरी किशन यांना तलाकाळ अटक करण्यात आली. २६ जानेवारी १९३१ रोजी त्यांना मृत्यूदंड सुनावण्यात आला. ९ जून १९३१ यादिवशी हरी किशन सरहद्दी (तलवार) यांना मियांवाली जेलमध्ये फाशी देण्यात आली. हरी किशन तलवार यांचा जन्म २ जानेवारी १९०८ रोजी झाला. ते वायव्य सरहद्द प्रांतातील मर्दान जिल्ह्यातील जालंधर या लहानशा गावातील रहिवासी होते. त्यांचा जन्म ज्या उत्तर-पश्चिम भारतातील प्रदेशात झाला त्या काळी राजकीय असंतोष, सामाजिक असमानता आणि ब्रिटिश सेतोरिद्ध वाढता रोष या विभागात भरलेला होता. स्वातंत्र्याची आवड हरी किशन यांना त्यांचे वडील, लाला गुब्बस मल (तलवार) यांच्याकडून वारसा म्हणून मिळाली होती. लाला गुब्बस मल हे एक शिकारी होते. त्यांनी हरी किशन यांना नेमबाजीचे प्रशिक्षण दिले होते. हरी किशन हे यांची आई मथुरा यांनी आपल्या मुलांमध्ये परकीय राजवटीविरुद्ध आणि ब्रिटिश शासकांच्या सर्व अत्याचारी धोरणांविरुद्ध व्ष निर्माण केला होता. ब्रिटिश सत्ता हे केवळ परकीय प्रशासन नव्हे, तर भारतीय जनतेच्या स्वाधीमानाला आणि मुलभुत अधिकारांना पायदळी तुडवणारी यंत्रणा आहे हे हरी किशन यांना उमगले. त्याकाळी वातावरणात एक प्रकारचा गडागडात होता आणि देशातील तरूण

क्रांतीकारी विचारांनी पेटून उठले
 होते. तरुण हरी किशन तलवार
 यांनी लाहोर कट प्रकरणात
 भगतसिंग आणि इतरांचे
 स्वातंत्र्यलढ्यासाठी दिलेले योग
 समजून घेतले होते. काकोरी क
 प्रकरणात राम प्रसाद बिस्मिल
 आणि अशफाकुल्ला खान यांनी
 ज्या पध्दतीने ब्रिटिश शासनास
 स्वातंत्र्यासाठी धडा शिकविला
 हरी किशन यांनी समजून घेतले
 होते. भगतसिंग यांच्या
 न्यायलायतीत जबाबाचा हरी
 किशन या क्रांतीकारी २२ वर्षां
 युवकावर प्रचंड प्रभाव पडला.

किशन यांची खात्री पटली
केवळ शूर आणि आत्मसत्य
तरूणांनी घडवून आणलेलं
ब्रिटिश साम्राज्याकडून भार
स्वातंत्र्य मिळवून देऊ शक
देशाच्या पुरुषार्थ्यांची कसोटी
असताना आपण अलिप्त रा
नाही हे हरी किशन या क्रॉ
युवकाने ठरविले. हरी किश
तलवार यांना भगत राम त
आणि किशोरीलाल तलवा
मोठे भाऊ व जमना दास त
अनंत राम तलवार हे दोन
होते. संपूर्ण तलवार कुटुंब
खाने आणि फ्रंटियर गांधी

न॑त॒तु॒खा॒ब्बाली॒ल खुदाई॑ खिदमतगारचे
निष्ठा॒वान अनुयायी॑ होते. त्याकाळात
पंजा॒ब आणि सीमांत॑ प्रांतातील
अनेक तरुणांप्रमाणेच अर्ही किशन
नवले, तर जीवंत वास्तव म्हणुन
समजू लागले. ब्रिटिश सत्ता केवळ
एक परकीय प्रशासन नव्हे, तर
भारतीय जनतेच्या स्वाभिमानाला
आणि मुलभूत अधिकारांना त्यांद्वारा
पणवणी यंत्रणा आहे हे पादना
उमगले त्यामुळेच त्यांचे मन ब्रिटिश
सत्तेविरुद्ध उठावाच्या दिशेने वळले.

त्याकाळात भगतासिंग आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी भारतीय तरुणांमध्ये क्रांतीकारी चेतना जागवली होती. त्यांच्या विचारांनी प्रभावित होऊन हरी किशन तलवार यांनीही संपन्न प्रतिकाऱ्यांची वाट स्वीकारली. या निवडीमागे केवळ भावनांचा उद्रेक नव्हता, तर विचारांची शिस्त होती. भगतसिंगांच्या लेखनातून, त्यांच्या कृतीतून आणि त्यांच्याशिष्या पसरलेल्या क्रांतीकारी तेजातून अनेक तरुण प्रेरित झाले. हरी किशन तलवार यांनी ब्रिटिश सत्तेच्या मनात भय निर्माण होईल अशी ठोस आणि प्रतिकारक करण्यासाठी काही समविचारी तरुणांचा समुदाय तयार केला. या समुदायाने पंजाबचे गव्हर्नर कुख्यात सर जेफ्री डी मॉन्टगोमेरी यांची हत्या करण्याचा निश्चय केला. २३ डिसेंबर १९३० रोजी पंजाब विद्यापीठाच्या दीक्षांत समारंभासाठी पंजाब गव्हर्नर येणार होते. पंजाब विद्यापीठाच्या दीक्षांत

समारांभ दुपारी दीडच्या सुमारास संपला होता. दीक्षांत समारांभाची मिरवणूक सुरू झाली. डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन देखील विद्यापीठात उपस्थित होते. अभ्यागत हळूहळू आता येऊ लागण्याच्या काही वेळापूर्वी हरी किशन तलवार युरोपियन पोशाखात आवश्यक पासशिवाय सभागृहात येऊन अभ्यागातांच्या गॅलरीत बसले. जेव्हा सर जेफ्री काही पावले पुढे गेले तेव्हा हरी किशन आपल्या जागेवरून हातात रिहॉलॅन्ड घेऊन उठले आणि त्यांनी एकापाठोपाठ दोन गोळ्या त्यांच्यावर झाडल्या. एका गोळीने पंजाबचे गव्हर्नर सर जेफ्री यांच्या डाव्या हाताला जखम झाली तर दुसऱ्या गोळीने त्यांच्या पाठीला खोलवर जखम झाली. सभागृहात घराट पसरून प्रेक्षक स्वतःच्या सुरक्षेसाठी सैराभरा पळू

आतंत्र्यसेनानी
शेरीष चिटणीस
रा. मो. 75888 65051

लागते. कर्तव्यावर असलेले पोलीस
हरी किशन यांना पकडण्यासाठी
धावले. पोलीस उपनिरीक्षक चानन
सिंग हरी किशन यांच्या दिशेने पुढे
ससाऊन त्यांच्यावर झडप घालत
असताना हरी किशन यांनी पुन्हा
गोळी चानन सिंगवर झाडली. गंभीर
जखमी झाल्याने चानन सिंग २३
डिसेंबर १९३० याच दिवशी मृत्यु
हॉस्पिटलमध्ये उपचारादरम्यान मृत्यु

पावला. उपनिरीक्षक वर्धन हा
देखील हरी किशनला पकडण्यासाठी
सरसावला असता त्याच्या मांडीवर
हरी किशन यांनी गोळी झाडल्याने
तो रक्ताच्या थारोळ्यात जमिनीवर
कोसळला. या दरम्यान डॉ.
मेडरमॉट नावाच्या एका महिलेलाही
दुखापत झाली.

क्रांतीकारी हरी किशन तलवार यांच्या पिस्तुलमधील सहाही गोळ्या संपल्यानंतर रिवॉल्व्हर पुन्हा भरण्याचा प्रयत्न करीत असता त्यांना पकडून निर्दयपणे मारहाण करीत ओढून नेण्यात आले. नंतर हरी किशन यांना लाहोर किल्ल्यातील भयंकर छळछावण्यामध्ये नेण्यात आले आणि कडाक्याच्या थंडीत त्यांना बर्फाच्या मोठ्या थरामध्ये झोपवून चौदा दिवस क्रूर पोलीस वागणुकीला सामोरे जावे लागते. एका बाजूने हरी किशन तलवार यांच्यावर कोर्टकेस चालू करण्यात आली. हरी किशन यांचे डोके ज्यामुळे शिंतीवर आपटले गेले त्याडळे त्यांच्या कवटीतून रक्ताच्या धारा वाहिल्या. जेव्हा हरी किशन यांचे वडील लाला गुरुदास मल यांनी हरी किशनला अटकेनंतर पहिल्यांदा किल्ल्यात ओळख पटविण्यासाठी पाहिले तेव्हा त्या वृद्ध देशभक्त वडीलाने आपल्या मुलाला पशुत भाषेत विचारलेला पहिला प्रश्न विचारला कि, नेमबाजीची इतका कठोर सराव करूनही तुझे लक्ष्य कसे चुकले ? हरी किशन तलवार हासले आणि म्हणाले कि, धडपडणाऱ्या खुर्चीन त्यांना द्या दिला होता.

हे जर्नल संपादक व प्रकाशक संजय व्यापारी यांनी विंग बी३, प्लॉट नं.७०१, व्हिसिंगल पाम्स हौ.सो., मानकर चौक, कस्पटे वस्ती, वाकड, पिंपरी-चिंचवड, महाराष्ट्र ४११०५७ येथून प्रकाशित केले. (पीआरबी कायद्यानुसार संपादकीय जबाबदारी यांची आहे. या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या प्रत्येक बातमी, लेख व जाहिरातींशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. सर्व वाद पुणे न्यायालयाच्या कक्षेत) E-mail-jyotirmaysahitya@gmail.com, Mob. 7743818559